
Livia BABIĆ

JEDAN ŽIVOT IZMEĐU JEVREJSTVA I SOCIJALIZMA

Livia-Lili Babić rođena je 15. februara 1920. godine u Kečkemetu, u Mađarskoj, od oca Geze i majke Ane Brajder, devojачko Špicer. Bila je jedinica u aškenaskoj porodici. Porodica se doselila u Osijek 1927. godine i tu je Livia završila osnovnu školu, realnu gimnaziju i srednju muzičku školu. U Beogradu, u koji se porodica preselila 1938, započela je studije medicine. Uključila se u rad SKOJ-a i posle demonstracija 27. marta 1941. i okupacije Jugoslavije, otišla je u Dalmaciju, gde se s mužem Matom Babićem priključila

partizanskim jedinicama. Nosilac je Partizanske spomenice 1941.

Od njezine uže i šire familije, u Holokaustu je ubijeno 57 članova, a među njima i njezini roditelji.

Posle rata, sa porodicom je živela u Zagrebu, gde je završila Pravni fakultet 1949. Do 1951. godine radila je u Državnom tužilaštvu grada Zagreba. Potom se sa porodicom preselila u Mostar gde je najpre radila kao personalni referent u Fabrici aviona „Soko“ a zatim, do penzionisanja, kao zamenik direktora Zavoda za socijalno osiguranje za srez Mostar.

Umrla je 13. maja 2001. u Beogradu. Suprug Mato je umro 1. januara 1964. godine u Mostaru.

Iza nje su ostali sin Goran Babić i kćerke Branka Džidić i Zora Itković Zuckerman, osam unuka i šest praunuka.

Rođena sam u mjestu Kečkemet, u Mađarskoj, 15. februara 1920. godine. Moj otac Geza Brajder, po zanimanju građevinar i trgovac, rođen je 1. aprila 1895. u Velikoj Kikindi. U Prvom svjetskom ratu, četiri godine bio je oficir u austro-ugarskoj vojsci. Zbog zasluga na fronti dobio je najviše odlikovanje za hrabrost „Željezni križ“, dok je njegov posilni dobio odlikovanje „Viteza“ (što odgovara našem odlikovanju „Narodni heroj“), kojeg moj otac zbog svoje jevrejske vjeroispovijesti nije primio, iako je on komandovao u toj borbi. Prilikom jednog ranjavanja, od ukupno sedam koja je doživio, svi zubi su mu izbijeni, tako da je naknadno imao sve zlatne zube. Poslije Prvog svjetskog rata u Pešti je završio Visoku komercijalnu akademiju. Porodica se 1927. godine preselila u Osijek. U međuratnom razdoblju radio je kao zastupnik tvornice građevinskih strojeva iz Njemačke, u čijem je sastavu bila tvornica porcelana „Rosenthal“. Stoga je mnogo poslovno putovao po Evropi, Sjevernoj Africi i Bliskom istoku, pri tome donoseći kući razne dragocjenosti. Jedna od stvari koje je uvijek donosio, bile su mamine note za klavir. Sjećam se da mi je kao djevojčici, jednom prilikom, kao iznenađenje, donio cijelu granu banana.

U septembru 1941. potplatio je jednog gestapovca, kako bi dobio propusnicu za izlazak iz grada. Nakon što se automobilom uputio u pravcu Zemuna, ponijevši sa sobom znatnu količinu novca, biva uhapšen kod beogradskog Savskog mosta od unaprijed obaviještenog Gestapoa. Odveden je na Banjicu, gdje je već sutradan izvučen iz zatvorske ćelije i kundacima pretučen do smrti, u 46. godini života. Dok su ga tukli, zlatna proteza poletjela je iz njegovih usta. O načinu na koji je moj otac ubijen, kasnije je posvjedočio jedan vodoinstalater iz Beograda, koji je sa njim bio u istoj ćeliji i poslije pušten iz zatvora. Očevo beživotno tijelo bačeno je u jamu u mjestu Jajinci, nedaleko od Beograda.

Moja majka Ana Brajder, rođena 1902, potjecala je iz vrlo imućne jevrejske obitelji. Završila je konzervatorij u Pešti, klavir, violinu i solo pjevanje. Bila je veoma religiozna, svetkovala je sve jevrejske blagdane i redovno išla u sinagogu. Neposredno nakon ulaska njemačke vojske u razrušeni Beograd, mnogi beogradski Jevreji su već u aprilu 1941. raspoređeni u grupe za radove oko raščišćavanja grada. Jevreji su poslednji dolazili na red u prodavaonicama za hranu, kada gotovo ničega i nije bilo da se kupi. Moja majka je bila određena u grupu za čišćenje javnih zahoda. Za sedmicu dana kosa joj je potpuno posjedila, nosila je žutu traku, poštujući još mnogobrojne njemačke naredbe protiv Jevreja. U našu kuću uselio je jedan njemački kolaboracionista,

koji je moju majku izbacio i natjerao da živi u betonskoj praonici rublja u dvorištu kuće. U kući smo imali veliku biblioteku, mamin koncertni klavir, mnogo vrijednih predmeta, garderobe i nakita. U proljeće 1942. godine moja majka, nakon što je prethodno odvedena na Sajmište, ugušena je u 42. godini života u dušegupki, njemačkom specijalnom vozilu za usmrćivanje Jevreja trovanjem ugljičnim monoksidom. O sudbini moje mame saznala sam 1945. od naše susjede Nate Jovanović. I tijelo moje mame bačeno je u jamu u Jajincima. Obje moje bake su umrle prije početka Drugog svjetskog rata. Baka po ocu Julija Brajder, rođena Cukerman, umrla je 1926, dok je baka po majci Sidi Špiccer, rođena Singer, umrla 1937. godine. Dva moja djeda ubijena su u Holokaustu – djed po ocu Henrik Brajder u 75. godini života odmah po dolasku fašističkih vlasti u zatvoru u Velikoj Kikindi 1941, a djed po majci Mikša Špiccer u 78. godini života, nakon deportiranja iz Mađarske u Dahau 1944. godine.

Iz Mađarske, gdje sam započela osnovnu školu, preselili smo u Osijek 1927. godine, te smo primili jugoslavensko državljanstvo. U Osijeku sam ostala do 1938, kada sam završila veliku maturu u ženskoj realnoj gimnaziji. Moja najbolja prijateljica bila je Jevrejka Nada Njemirovski i nas dvije smo jedine ostale žive nakon Holokausta od svih Jevrejki iz našeg razreda. Nada je preživjela Holokaust tako što je iz Zagreba pobjegla u Delnice, gdje je dočekala kraj rata. Nada se 1945. udala za Jevreja Tibora Prajsa, hemičara, poslije i doktora tehnoloških znanosti. On je preživio rat kao zarobljeni oficir poražene jugoslavenske vojske od 1941. do 1945, u njemačkom vojnom zarobljeništvu u mjestu Furstenberg, blizu Berlina. Tibora sam poznavala još iz Osijeka, a srela sam ga nakon rata, pošto sam se i sama iznenadila kada sam na poštanskom sandučiću, u kući u kojoj je pred rat

GEZA BRAJDER, otac LIVIE BABIĆ

živio, pročitala prezime Prajs. Kada smo se ugledali, nismo prozborili niti riječi, samo smo se zagrlili i plakali. Cijelog života Nada i ja ostale smo najbolje prijateljice, sve do 1987, kada je ona umrla u Zagrebu. Tibor je umro nekoliko mjeseci poslije nje.

Sa roditeljima sam 1938. preselila u Beograd, gdje sam se upisala na Medicinski fakultet. Moji roditelji su htjeli da najprije završim fakultet, nakon čega su planirali da se udam za Jevreja, očevog poslovnog suradnika Arpada, ali svakako za Jevreja. Slijedeće godine počeo je Drugi svjetski rat. Moji roditelji su bili svjesni toga da Jevreje čekaju mjeseci neizvjesnosti i nesigurnosti. I ja sam to slutila pa sam se 3. jula 1940. udala za svog fakultetskog kolegu Matu Babića, Hrvata iz Dalmacije. Mato je potjecao iz imućne dalmatinske obitelji, čiji je otac Boško prethodno bio u Johannesburgu i u rudnicima Južne Afrike pronašao zlatnu žilu.

Sve do početka rata u aprilu 1941, nisam uopće znala niti shvaćala što je to siromaštvo. Ali se i danas sa tugom sjećam jednog mog školskog druga iz Osijeka, Adolfa Vajsa. Bio je komunistički nastrojen, veoma načitan, inteligentan i ponosan. Potjecao je iz siromašne jevrejske obitelji, a kao najstrariji od sedmoro djece siromašnog krojača, morao je pomagati ocu u radnji. Za vrijeme velikog odmora često smo sjedili na klupi, ja sam uvijek imala dobar doručak, a on nikakav. Znala sam da bih ga povrijedila ako bih mu ponudila da podijelimo to što ja imam, pa sam ga varala da nešto od hrane ne volim, ali da to zbog stroge mame ne smijem vratiti kući. Tako smo dijelili hranu, a mene je radovalo da nije gladan. Ubili su ga nacisti. Mnogo godina poslije, shvatila sam da nas je život bio spojio, ali zbog tadašnjih prilika to nismo znali ocijeniti. Adolf Vajs i sada u mojim mislima živi kao čista, poštena i nesretna osoba.

Nekoliko dana poslije učestvovanja na velikim beogradskim demonstracijama protiv pristupanja Jugoslavije Trojnom paktu 25. marta i manifestacijama posle raskida pakta 27. i 28. marta 1941. godine, zajedno s mužem i majkom krenula sam vozom iz Beograda za Metković prema Slivnu, mjestu iz kojeg je potjecao moj muž. Prilikom prolaska kroz Sarajevo, već tada sam vidjela tablu na kojoj je rukom bilo napisano: „Srbima, Židovima, Ciganima i psima, ulaz zabranjen“. Poslije dolaska u Metković, otišli smo u obližnje mjesto Slivno, gdje je pristigao i moj otac. Htio je da sa majkom ode u Split, međutim ona je insistirala da se vrate u Beograd zbog kuće i imovine. Nikada ih više nisam vidjela.

Proglašenje takozvane Nezavisne Države Hrvatske, 10. aprila 1941, dočekala sam sa mužem u Slivnu. Našla sam se u kraju gdje nisam znala ni ljude, ni mentalitet, a nikada ranije nisam bila u takvom kamenjaru. U tom području žena nije imala nikakvu javnu ulogu i ja sam od politički aktivne i samosvjesne žene postala poput drugih žena čije se ni ime nije spominjalo, samo su bile žena Jure, žena Marka itd. U kotaru Metković bilo je vrlo malo Jevreja, ali su bili istaknuti, poput bračnog para Hajmer, koji su bili liječnici, zatim liječnik Papo i još nekih. Ne znam šta se kasnije sa njima događalo.

LIVIA sa roditeljima u Splitu 1935. godine

Od mog dolaska u Slivno do odlaska među partizane, pogodovala su dvije stvari: drugi nisu znali da sam Jevrejka, a uz to bila sam žena. Moram da istaknem da Matina porodica nikada nije napravila nikakvu aluziju na moje jevrejsko porijeklo. Ni tamošnji ustaški povjerenik don Petar Antić nije davao važnost ženama, zanemarivao ih je i potcjenjivao kao politički opasne, za razliku od muškaraca. Dolaskom ustaša na vlast, počele su dolaziti i vijesti o pokoljima Srba od strane ustaša u Hercegovini. Saznavali smo o pljačkama imovine, počela su brojna ubijanja, bacali su muškarce, žene i djecu u jame ili rijeku Neretvu, bilo pojedinačno, bilo vezane žicom. Pročulo se da su mnogi Srbi pobjegli od ubijanja i klanja u šume. Tadašnja direktiva za komuniste je bila da budu spremni kada ih Partija pozove u borbu, u ilegalnosti da budu samo oni koji su poznati kao komunisti ili kompromitirani, a ostali da budu u kućama do daljnjega.

Samo jedan dan nakon njemačkog napada na SSSR, 23. juna 1941, neki omladinci su nam javili da ustaška patrola iz Opuzena dolazi u Slivno radi hapšenja izvjesnih pojedinaca. Mato je odmah otišao u ilegalu. Strahovala sam da će me ustaše sigurno ubiti ako me uhapsu. Rano ujutro, 24. juna 1941, iz mjesta Duboke došao je Ante Juračić „Mali“, s porukom da dođem k odbjeglom antifašistima. Istog časa stavila sam u jednu korpu nešto sitnica i otišla iz kuće. Uzrujana i zaplašena došla sam u mjesto Duboku, gdje me je sačekala rodbina nekih odbjeglih antifašista. Dali su mi nešto hrane za naše ljude, te sam čamcem, uz Petra Juračića, prešla na Pelješac, u mjesto zvano „Bez Zemlje“. Tako smo mi bili prvi ilegalci u šumi na tom području Neretve, a svakim danom dolazili su i drugi antifašistički orijentisani pojedinci. Činjenica je da sam bila jedna od prvih žena u Dalmaciji, u šumi, kao ilegalka u vojnom logoru, pod rukovodstvom Komunističke partije. Logor smo zvali gerilski, no tek nakon savjetovanja Vrhovnog štaba pod rukovodstvom Josipa Broza Tita u Stolicama 26. septembra 1941, službeno je uveden naziv partizanskih formacija. Naš logor je bio jezgro budućih jedinica. Tamošnji partizanski vojni logori pod rukovodstvom KP bili su blizu i Dančana i Bristave, ali su svi logori bili na oprezu i mijenjali pozicije.

U našem logoru bilo nas je dvadesetak. Tu sam kuhala i krpala, naučila da se služim puškom, čuvala sam stražu kao i drugi. Početkom jeseni 1941. naš partizanski logor se rasformirao zbog teškoća s opskrbom hranom i oružjem. Vratili smo se u Matinu kuću u Slivnu. Tada je, početkom oktobra 1941, don Petar Antić denuncirao Matu i mene ustaškim vlastima. Optuženi smo zbog slušanja Radio-Moskve, propagiranja komunizma i Sovjetskog Saveza. Uhapšeni smo u kući Matovih roditelja, odvedeni u mostarski, pa u dubrovački zatvor. Iako je po ustaškom zakonodavstvu već bilo riješeno da se svi zatvorenici iz ovih grupa predaju redovnim sudovima, neki tamošnji ustaše posebno su tražili da budemo predani prijekom sudu u Sarajevu. Sjećam se jednog dana kada je ljubuska grupa drugova oslobođena optužbi i njihova veselja u mostarskom zatvorskom hodniku. Dok smo bili u mostarskom zatvoru, sa Matom sam održavala kontakt putem porcija za hranu. Zbog trvenja oko nadležnosti između italijanskih i ustaških vlasti, s obzirom na to da je ovo područje bilo proglašeno za italijansku okupacijsku zonu, cijela grupa komunista, njih oko tridesetak, iz raznih krajeva Dalmacije i Hercegovine, predata je na suđenje nadležnim okružnim sudovima. Međutim, postojao je nalog iz Zagreba Okružnom sudu u

Mostaru da se svi zatvorenici predaju redovnim okružnim sudovima, konkretno nas dvoje Okružnom sudu u Dubrovniku. Dr Zlatar, predsjednik Okružnog suda u Mostaru, izvršio je nalog da nas prepusti redovnom sudu u Dubrovniku i nije udovoljio lokalnim ustašama da nas uputi prijekom sudu. Po oslobođenju zemlje dr Zlatar nije osuđen, ali je nekoliko mjeseci po puštanju iz istražnog zatvora umro.

*Zajedno u borbu protiv fašizma: suprug MATE, na slici iz 1939,
i LIVIA na fotografiji iz 1945.*

Tako smo Mato i ja tokom maja 1942. sprovedeni u dubrovački zatvor. Kako don Petar Antić, kao glavni svjedok, nije došao na sud, puštena sam na slobodu pri prvom pretresu. Uskoro je pušten i moj muž, pošto je don Antić, došavši na Matino suđenje, povukao navode iz optužnice. Na koncu sudske rasprave don Antić je dobacio Mati da se sve dobro završilo, te da mu ne zaboravi. Mato mu je samo kratko odgovorio: „Kako ni ovo, tako ni ostalo“.

Odmah po izlasku iz zatvora, htjeli smo se vratiti u partizane, ali je veza za prebacivanje ljudi bila prekinuta, pa smo morali čekati. Uskoro su prebacili Matu, a za mene nije bilo mjesta. U Dubrovniku je situacija postajala sve teža, a već su počeli da se interesiraju za mene u kući u kojoj sam sama stanovala. Kao mladoj ženi od samo 22 godine, ostao mi je u sjećanju jedan užasan i mučan dan. Silazila sam pre-

ma Stradunu na vezu, prilikom čega sam naišla na kordon italijanske vojske oko ulice kojom su prolazili kamioni. Nama prolaznicima su vikali da odlazimo i da u grad idemo okolnim putem. Gomila ljudi se ipak okupila ispred žive ograde italijanskih vojnika. Italijani su deportirali Jevreje u nekoliko kamiona, muškarce, žene, djecu, starce. Vidjela sam porodice sa djecom, svi su se međusobno dozivali, muškarce su posebno ukrcavali, stare žene su se teško pele u kamione, djeca su plakala, kamioni su bili prepuni. Italijanski vojnici su vikali, djeca su plakala, a ja, kao Jevrejka, stojala sam van kordona i gledala! U meni se sve lomilo, kamioni su odlazili, kordon nestajao, prolaznici odlazili svojim putem. Mislila sam o svojim i ništa nisam znala. Potom sam došla na trg, gdje je počela svirati italijanska muzika, a na stup se podizala italijanska zastava. Svi prisutni dižu ruku na fašistički pozdrav, a ja skrhanana, spuštenih ruku čekam da muzika prođe. Tada mi je prišao italijanski vojnik i uhvatio me je za ruku želeći mi pokazati da je dignem u znak pozdrava. I te kako sam ga razumjela, ali sam samo prazno gledala u svoju ruku, na što se on ljutito okrenuo, promrmljao „imbecile“ i otišao. Iako to nije bilo pametno s moje strane, bilo je jače od mene u tom trenutku, i nisam mogla dignuti ruku na fašistički pozdrav.

U jesen 1942. došla sam brodom u Trpanj na Pelješcu, gdje su Italijani imali svoj garnizon i straže na svim izlazima iz mjesta. Prošla sam s falsificiranim dokumentima kao Nikica Brajković, sa Mljeta, rođena 1918, neudata. Ostavljajući iza sebe italijansku stražu, nekoliko nas pristiglo je do partizanskih položaja u mjestu Donja Vručica. Tu sam jednog partizana zamolila da mi nakratko dâ svoju kapu, on se začudio i dao mi je, a ja sam pogladila našu partizansku zvijezdu i počela strašno plakati. Sve što sam do tada prošla izbilo je iz mene od sreće, jer sam ponovo među svojim istomišljenicima, na oslobođenoj teritoriji. Muškarci su šutke stajali, oni tako sigurno ne bi reagirali, ali su me shvatili. Jedan partizan stavio je svoju ruku na moje rame i umirivao me.

Pošto sam dobro vladala stranim jezicima, njemačkim, francuskim, latinskim, mađarskim i jidišem, Ivo Mordin-Crni, politički sekretar Okružnog komiteta za Južnu Dalmaciju, rasporedio me je na rad u tehniku okružnog komiteta za to područje. Štampali smo letke i druge propagandne materijale, imali smo i naš list pod naslovom „Naš tjednik“. Po noći, uz svjetlost s radija, slušala sam različite radio stanice, odmah pisala informacije, koje bih prepisala na matricu i izvlačila na šapirografu. Tehnika se jednom nalazila iznad Trpnja u špilji na najvišem brdu Pelješca. Znala sam sjediti po noći pred radio aparatom i

pisati, dok bi pred sam ulaz u špilju dolazili vukovi (čagljevi), čije sam svjetleće oči u mraku zapažala, uz njihovo strašno zavijanje. Imala sam pištolj, ali nisam niti smjela pomisliti da u njih pucam zbog italijanskih položaja. Bilo nam je naređeno da po cijenu života odgovaramo za sav materijal u tehnici, pošto je do tehničke opreme bilo teže doći nego do ljudi. Veoma malo ljudi je znalo za smještaj tehnike. Ponavljala sam svoju želju da idem u borbene jedinice, ali mi to Mordin nije dozvoljavao, jer sam bila korisnija tu.

U proljeće 1943. primljena sam u Komunističku partiju. Baš u tom periodu vladao je strašan teror Italijana na Pelješcu, ubijali su, hapsili i palili sela. Većina partizanske vojske prebačena je na Biokovo. Napustila sam tehniku i otišla sam s Pelješca u maju 1943. i nikada više nisam došla na taj teren. Tada sam se rastala s Mordinom, kojeg nisam više nikada vidjela. Poginuo je 1944. na Pelješcu. Od Komiteta sam upućena u kotar Metković na rad u AFŽ-u, preuzevši dužnost sekretara Kotarskog odbora AFŽ-a. Moj muž Mato je bio na biokovsko-neretvanskom području i posle dugo vremena, saznajući da sam na novom položaju, došao je do mene. Izgledao je promjenjeno, odjeven poluvojnički sa oružjem, titovkom i petokrakom na glavi. U naredno vrijeme, Mato je radio na partijskoj liniji, rijetko smo se viđali, malo bili zajedno.

Jednom smo zarobili nekoliko Nijemaca. Bili su uplašeni i mladi, kao i mi. Prevodila sam kad su ih saslušavali. Rekli su da nisu fašisti i da nisu dobrovoljno u vojsci. Bili su osuđeni na strijeljanje, a komandant Prpić je mene odredio kao egzekutora. Odbila sam. On se strašno naljutio, a da je umjesto mene bio neki muškarac, sigurna sam da bi ga smjesta ubio. I ja sam se jako uzrujala i njemu svašta rekla, prije svega da ne smatram junaštvom ubiti vezane Nijemce.

Kada je VI ofanziva zaprijetila biokovsko-neretvanskom kraju, okružno rukovodstvo je donijelo odluku da se žene, djeca i bolesnici pre-

*Jedan od najdražih portreta:
ovako je LIVIU u partizanskoj
uniformi video umetnik*

bace brodovima kao zbjeg na otok Hvar, odakle će ih slati dalje, u Italiju pa u El Šat. Prebacivanje je počelo negdje krajem 1943. Kao pomoć tim ženama i djeci, poslali su i nas, dvadesetak drugarica iz okruga. Imala sam dvije bombe i revolver koji mi je na Hvaru dao komandant mornarice Josip Černi, koga sam upoznala još u Dubrovniku. Ubrzo je zbjeg brodovima prevezen na otok Vis. Neke moje drugarice, među njima i Paula Zon, otišle su s njima, a jedan broj nas se vratio na Biokovo.

Uskoro je došla 1944. Svuda je jačao otpor fašizmu.

Bojala sam se da Mato u posljednjim godinama rata ne pogine. Strahovala sam već tada da su mi roditelji ubijeni. Željela sam imati dijete, da ako ja preživim, ne ostanem bez ikoga svoga. Uskoro je odlučeno da me pošalju na Vis, gdje sam stigla početkom proljeća 1944. Bila sam raspoređena na rad u bolnici i imala dužnost zamjenika političkog komesara. To je bila jedna od bolnica VIII korpusa. Kada je formirana kombinirana englesko-partizanska bolnica u selu Pothumlju, negdje između Komiže i Visa, postala sam zamjenik komesara bolnice i sekretar partijske organizacije. Već tada sam počela osjećati trudnoću. U podmakloj trudnoći, premještena sam na Vis, na dužnost komesara okružne bolnice. Radila sam do časa kad su se pojavili porođajni bolovi. Strašno sam se veselila djetetu. Svog sina Gorana rodila sam 18. oktobra 1944. na Visu. Uskoro sam dobila propusnicu da mogu slobodno putovati s djetetom sa Visa u Makarsku, bliže Mati i njegovima. Dijete nije napredovalo, imala sam velike teškoće oko nabavljanja mlijeka. Početkom 1945. u Makarskoj su me rasporedili u okružnu bolnicu za komesara, dok je Mato bio na području Neretve i radio na formiranju tamošnjeg narodnooslobodilačkog odbora.

Odatle sam prešla na rad u Metković. Bila sam jedno vrijeme pročelnica zdravstva, a potom prosvjete u Kotarskom Narodnooslobodilačkom odboru i tajnica Kotarskog odbora Antifašističkog vijeća žena. Ubrzo sam postala i član Kotarskog komiteta Komunističke partije Hrvatske za Metković.

Godine 1946. preselili smo u Zagreb i ja sam se upisala na Pravni fakultet. Diplomirala sam 1949. godine. U Zagrebu smo 1948. dobili dvije kćerke bliznakinje, Branku i Zoru.

Tek po završetku rata suočili smo se sa strašnom istinom da je od naše velike uže i šire porodice stradalo 57 članova, a preživjelo nas je svega sedmoro, rasutih po cijelom svijetu. Dvoje mojih rođaka živi u Budimpešti, jedna rodica u Buenos Airesu, njen brat u Parizu, najmlađi bakin brat u Nataniji, te stric i ja u Jugoslaviji.